

Sprehod skozi zgodovino razglednic

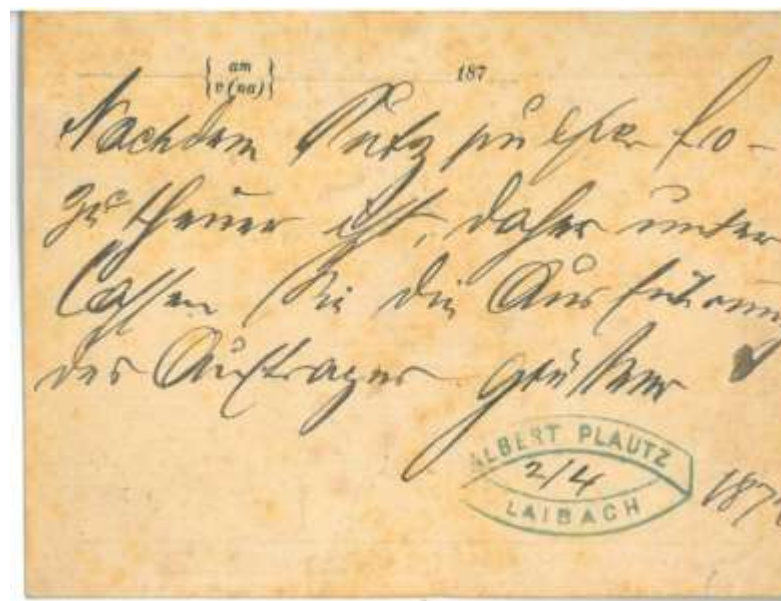
(Ljubljana in njeni prebivalci)

Lastnik zbirke in avtor besedila: Zmago Tančič

Predhodnice razglednic so bile tudi voščilnice, ki so jih izročali osebno, kasneje pa so jih pošiljali tudi po pošti. Prve, ki so bile ročno narejene in umetelno okrašene, so nastale že v začetku 19. stoletja.

Predstavljena je novoletna voščilnica, okrašena z vrtnicami, narejenimi iz svile.

Dne 1. oktobra 1869 je avstroogrška poštna uprava izdala prve dopisnice (Correspondenz-Karte), iz katerih so se zelo hitro razvile prve razglednice. Na dopisnicah so se namreč kmalu pojavile ročno risane sličice z različnimi motivi.

Predstavljena je dopisnica iz leta 1872, poslana iz Ljubljane v Kamnik, s slovenskim poimenovanjem – listnica.

V 70. letih 19. stoletja so se po vsej Evropi pojavile prve tiskane razglednice. Datum in kraj nastanka prve razglednice pa je še danes neznan. Zaradi svoje pestrosti in lepote so razglednice med ljudmi postale tako priljubljene, da so jih pričeli zbirati. Že leta 1897 se je v Nemčiji pojavilo prvo društvo zbiralcev razglednic, imenovano Kosmopolit.

Predstavljena je razglednica Ljubljane z nalepko Združenja zbiralcev razglednic Globus, ki je imelo sedež v Berlinu.

Razglednice za razliko od pisem ne morejo skriti napisanih vsebin. Že pred sto leti so bili ljudje polni idej, kako skrite misli in želje izraziti tudi na razglednicah. Predstavljena razglednica z naslovom “Kaj vse znamke govore” z lego znamk izkazuje skrito sporočilo naslovniku.

Domiselna razglednica ljubljanske pošte v školjki nam razkriva razvoj razglednic v začetku 20. stoletja. Prva stran razglednice je bila do leta 1906 v celoti namenjena naslovu, druga ali hrbtna stran pa podobi kraja, ki se je počasi povečevala od četrtnine strani do cele strani na prelomu 19. v 20. stoletje. Na predstavljeni razglednici je pisec sam s črto razpolovil naslovno stran z željo, da pošlje tudi nekaj besedila in ne "pokvari" razglednice s pisanjem po podobi kraja.

Razglednica Ljubljane iz leta 1910: v sredini je ljubljanska glavna pošta, zgrajena leta 1896, levo je zgradba starega hotela Slon (Elefant), na desni pa je - na mestu današnje Name - hotel Stadt Wien. Do leta 1920 so bile vse razglednice ročno kolorirane s pomočjo klišejev.

Pošte, poštarji, pisma in paketi so bili pogost motiv na starih razglednicah in voščilnicah. Na novoletni voščilnici iz leta 1915 je poštar v svoji uradni uniformi.

Skupina c. kr. poštnih in brzojavnih uslužbencev v Ljubljani ob 75. obletnici rojstva cesarja Franca Jožefa. Lepe svečane uniforme in številna odlikovanja so dober pokazatelj pomena poštne službe v času Avstro-Ogrske.

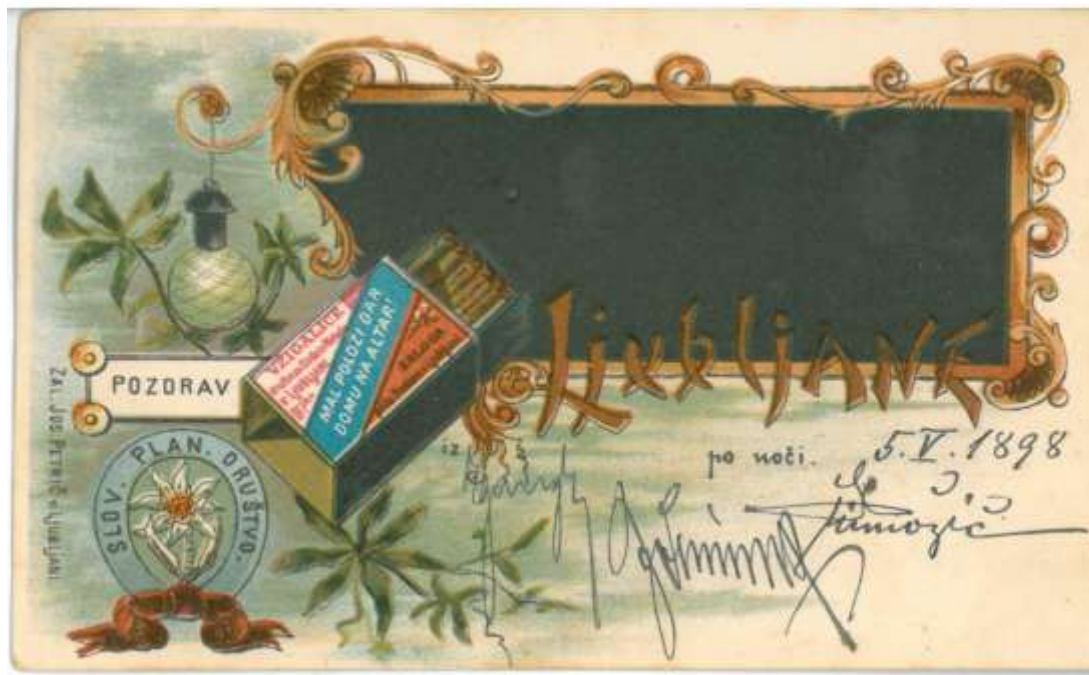
Domiselnost izdelovalcev razglednic prikazuje tudi razglednica Ljubljane iz leta 1905. V poštarški torbi so namreč skrite mini podobe Ljubljane. V obdobju avstroogrske monarhije so nekatere modele razglednic uporabljali za različne kraje. Prikazana razglednica ima napis Gruss aus (pozdrav iz), na torbi pa napis Laibach (Ljubljana). Poznani so “poštarji”, ki skrivajo v svojih torbah tudi slike drugih krajev.

Poštni motiv na “poštni nakaznici”, razglednici iz leta 1906, na kateri je namesto denarnega zneska napisano tisoč pozdravov. Predstavljena razglednica je ena izmed štirih z različnimi motivi Ljubljane. V času avstroogrške monarhije so bile razglednice lahko tudi večjezične. Slovenski kraji na Primorskem so včasih na razglednicah imeli istočasno napise v slovenščini, italijanščini in nemščini.

Dvojezična razglednica, poslana leta 1913, nam poleg motiva Ljubljane predstavi tudi poštni nabiralnik in del oblačilne kulture tistega časa.

Razglednico Ljubljane iz leta 1898 je založil J. Petrič iz Ljubljane. Verjetno je bil podpornik Slovenskega planinskega društva in Ciril-Methodove družbe, kar je razvidno z razglednice. S prodajo takih razglednic je del denarja šel tudi v društvene blagajne. Petrič je očitno imel velik smisel za humor, kar je dokazal z izbiro motiva "Ljubljana po noči".

Slovenska različica predstavljene razglednice iz leta 1906 ima napis “Pozdrav iz Ljubljane”, nemška pa napis “Grusse aus den bergen”(pozdrave s hribov), na hrbtniku je motiv Ljubljane. Po mnenju založnika je bila Ljubljana pravo izhodišče za planinske izlete.

Predstavljena razglednica iz leta 1905 je po svoji obliki nekaj posebnega. V osnovi je okrogla, sestavljena iz štirih delov in se lahko preoblikuje v deteljico. V slovenski različici so upodobljeni slavni literati Prešeren, Vodnik in Gregorčič.

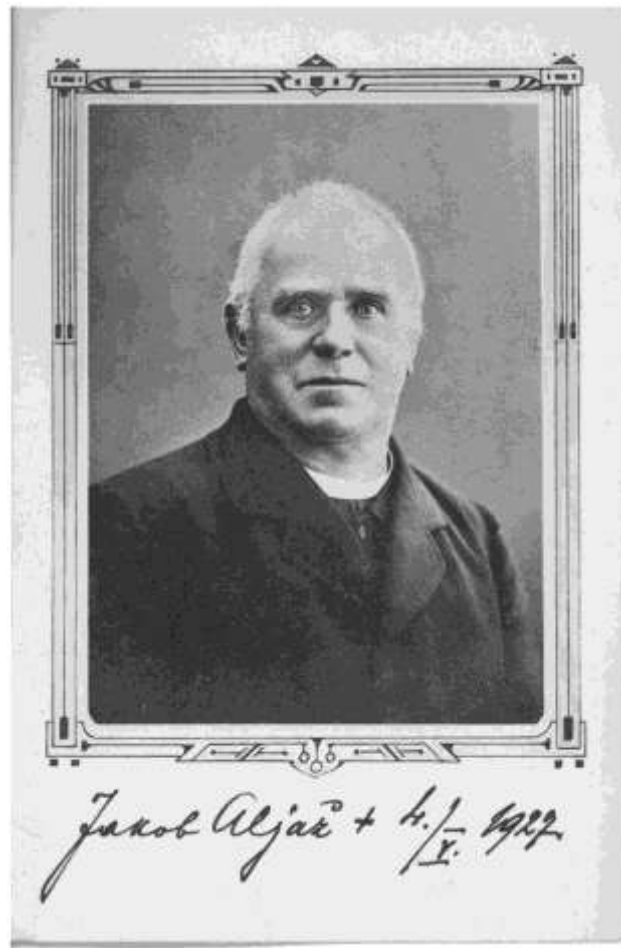
“Pozdrav iz bele Ljubljane” je del simpatičnega besedila, napisanega na šolski tabli pod podobo Kongresnega trga. Mali šolar je na nemški različici razglednice besedilo seveda napisal v nemščini.

Kakšna bo Ljubljana v prihodnosti so se spraševali tudi leta 1910, ko je nastala predstavljena razglednica. Bili so celo preveč vizionarski, vse se je uresničilo, le na železnico v zraku še vedno čakamo.

Ivan Hribar, ljubljanski župan v letih 1896-1910, si je za vse svoje zasluge ob obnovi in modernizaciji mesta zaslužil tudi "svojo" razglednico. Predstavljeno razglednico je leta 1902 tudi sam pisal in seveda podpisal s svojim značilnim podpisom.

Predstavljena je spominska razglednica Jakoba Aljaža, duhovnika, planinca in pesnika. Na razglednici je izpisan tudi datum njegove smrti.

Leta 1946 je slovenski slikar Božidar Jakac naslikal portret Franceta Prešerna in tako je nastala predstavljena razglednica. Naslikal je več različnih Prešernovih portretov in vsaj pet jih je služilo kot osnova za razglednice.

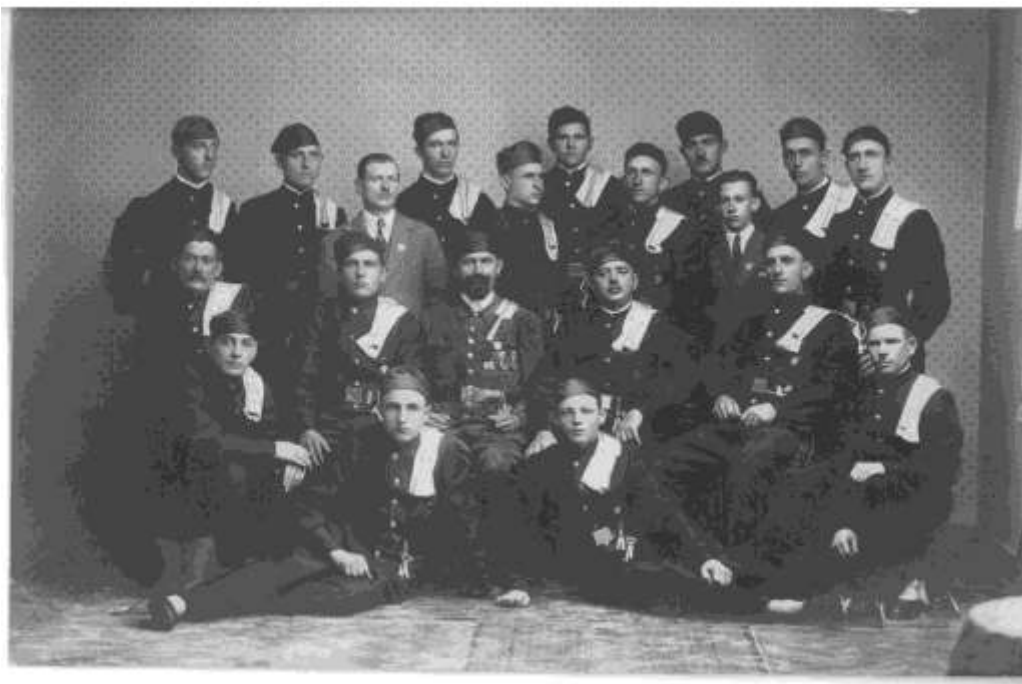

Predstavljeno razglednico pisatelja Ivana Cankarja je naredil fotograf Tischler iz Vrhnike. Izšlo je več različnih razglednic s portretom Ivana Cankarja, njegove rojstne hiše in tudi njegovega spomenika na Vrhniki. Izdajatelji razglednic tistega časa so bili poleg fotografov trgovci, trafikanti, gostilničarji ter manjša in velika podjetja iz Slovenije in tujine.

Ne samo velika podjetja in trgovine, tudi mali trgovci so se želeli ovekovečili na razglednicah pred svojimi lokali, pa čeprav so bile to le skromne hišice iz lesa.

Na razglednici iz leta 1905 piše: T. Keber, prodaja sadja vseh vrst in slaščičarija.

Srečati dimnikarja pomeni imeti srečo. Kako je bil srečen šele znani ljubljanski fotograf Rovšek, ko jih je imel pred fotoaparatom kar dvajset.

Ni bilo gasilskega društva v Sloveniji, ki ne bi imelo skupinske slike svojih članov. Društvene razglednice niso služile le v ponos članom, temveč so z njihovo prodajo zbirali denar za društvene namene.

Predstavljena razglednica iz leta 1912 prikazuje gasilske vaje Ljubljanskega prostovoljnega in reševalnega društva.

Fotografija meščanske družine, narejena na foto papirju, je bila kot foto razglednica namenjena tudi pošiljanju znancem, prijateljem in sorodnikom. V ta namen so se oblekli v lepa oblačila, pokazali svoje glasbene talente in seveda album z razglednicami.

Družinska idila ob poslušanju radia ter branju revij in časopisov v času pred drugo svetovno vojno.

Plesni učitelj Počivavnik se je leta 1914 slikal s svojimi učenkami. Obstaja več takih skupinskih posnetkov – razglednice so bile spomin na tečaj in ob tem, ko so jih pisali, tudi dobra reklama zanj.

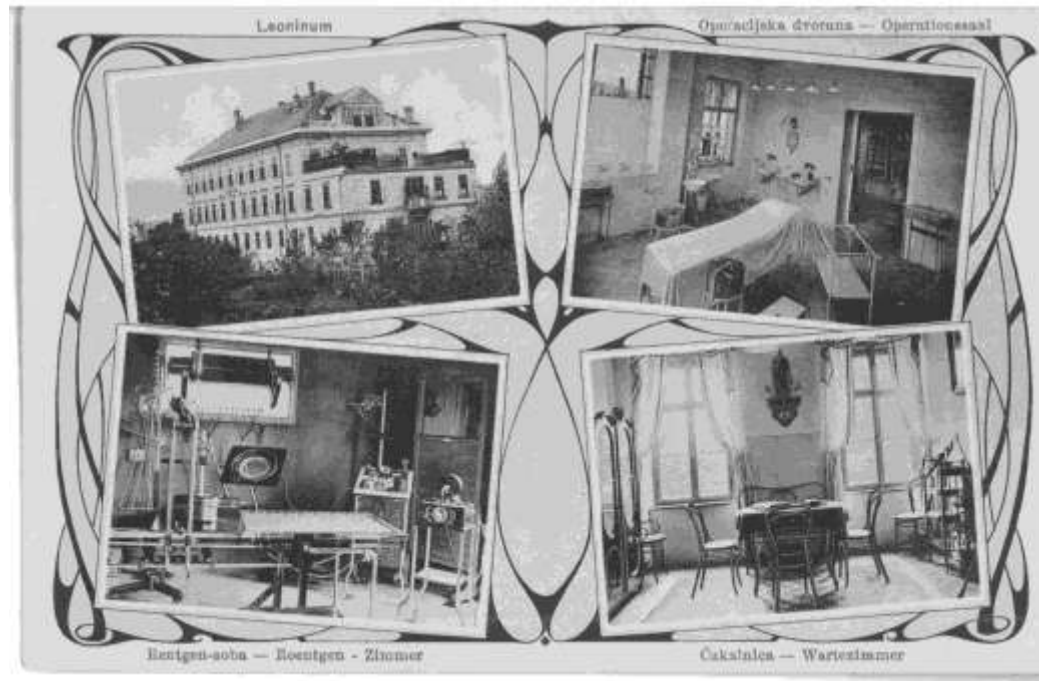
Medtem ko so šolske zgradbe pogost motiv na razglednicah, je dogajanje v razredih velika redkost. Predstavljena razglednica ima izredno sporočilno vrednost, če si jo natančno ogledamo. Prav zato so razglednice kot drobna kulturna dediščina tako priljubljene.

Šole so bile temelj slovenstva v času avstroogrške monarhije. Predstavljena razglednica nekoč II. državne, danes pa Poljanske gimnazije v Ljubljani, to dobro ponazori. Z lipovimi listi okrašeno razglednico lahko uvrstimo v kategorijo “narodno-prebudnih” razglednic.

Dijaški domovi - na razglednici Mladika, v kateri je danes zunanje ministrstvo -, so bili za dijake drugi dom. Dijakinja je na razglednici označila svojo posteljo, ko je pisala svojim staršem. Pred sto leti, ko še ni bilo telefonov in računalniških povezav, so prav razglednice in pisma služili kot najbolj pogosta povezava na daljavo.

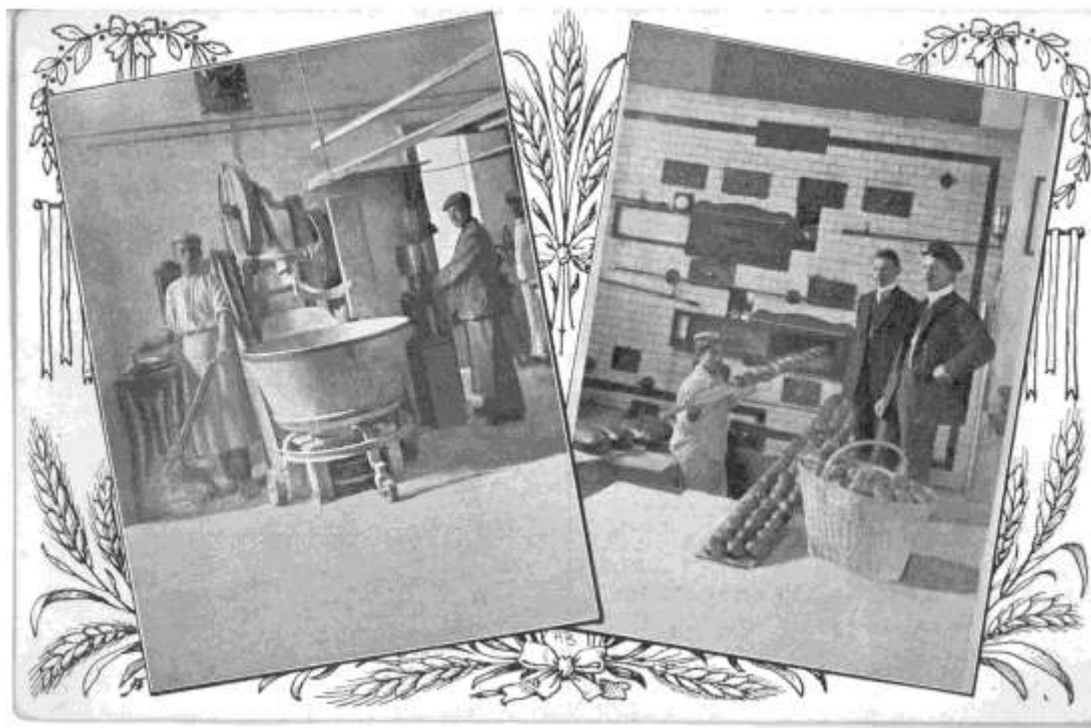

Danes si težko zamislimo, da so imele tudi bolnišnice svoje razglednice. Sanatorij Leonišče, ena najprestižnejših bolnišničnih ustanov v Ljubljani, jih je imela kar nekaj. Na predstavljeni razglednici iz leta 1906 so poleg zgradbe tudi operacijska dvorana, rentgenska soba in čakalnica. Na drugih razglednicah so predstavljene tudi bolniške sobe, ki so se delile na sobe 1. in 2. razreda, odvisno od opremljenosti in števila postelj.

Prva svetovna vojna je bila kljub vsej svoji tragiki izreden medij za fotografije, ki so bili prisotni vsepovsod. Pretresljivi posnetki z bojnih linij, iz bolnišnic, vojašnic in jetnišnic so bili osnova za številne razglednice, ki so kljub vojni potovale po svetu. Nastale so tudi cele serije propagandnih razglednic, ki so slavile cesarje, generale in junaštva vojakov, po drugi strani pa prikazovale žalost svojcev in prijateljev doma.

Predstavljena razglednica iz leta 1916 prikazuje ranjene vojake s soške fronte z medicinskim osebjem v ljubljanski bolnišnici.

“Prva higijenična pekarna z električnim obratom, na Friškovcu v hiši g. Hinko Privšeka, v Ljubljani, Prisojna ulica št. 3.

Trikrat na dan sveže pecivo.

Cenjenim odjemalcem se vsaki čas dostavlja pecivo na dom.”

Predstavljena razglednica z besedilom, ki je bilo natisnjeno na njej, je služila v reklamne namene že pred sto leti.

Podjetje Batjel iz Ljubljane je v času pred drugo svetovno vojno znalo dobro poskrbeti za mlade in stare z otroškimi vozički in kolesi. Njihova celotna ponudba je prikazana na predstavljeni razglednici, ki je služila v reklamne namene.

Čeprav so bili fotografi in kamermani zaslužni, da se je “zgodovina” ohranila na fotografijah, razglednicah in filmskih trakovih, pa so bili sami le redko motiv svojih kolegov. Na predstavljeni razglednici je zelo redek posnetek kamermana, ki snema dogajanje na ljubljanskem velesejmu pred drugo svetovno vojno.

Na predstavljeni razglednici iz leta 1929 se dobro vidi lokacija ljubljanskega sejmišča. Paviljoni razstavljalcev so bili postavljeni v Tivoliju na prostoru današnjega zimskega kopališča.

Ljubljanski velesejem je bil od leta 1921 do leta 1941 dvakrat letno središče poslovnega in družabnega dogajanja v Ljubljani. Po drugi svetovni vojni se je moral zaradi rekonstrukcije železnice umakniti na današnjo lokacijo.

Inženir Stanko Bloudek, med ljudmi najbolj poznan po svoji “velikanki” v Planici, je bil tudi konstruktor letal in avtomobilov. Na predstavljeni razglednici je njegov avtomobil z imenom Triglav, eksponat na ljubljanskem velesejmu.

Založniki razglednic so bili tudi gostilničarji, kavarnarji in hotelirji. Razglednice so bile v tistem času namreč odlična reklama. Ljudje so jih radi pisali, ker so bile zanimive, hranili pa so jih tudi v svojih albumih. Najpogostejši motiv je bila zgradba gostinskega lokala s ponosnim lastnikom pred njo. Motivi notranjosti, ki so zelo redki, nam ponavadi odkrivajo poglede na "šank" in biljardne mize.

Predstavljena razglednica nam prikazuje tipično predmestno gostilno v času prve svetovne vojne. Pozoren pogled nam razkrije marsikaj, od gostilniške opreme, vrste pijače, do strukture gostov in njihove obleke.

Kavarna Evropa, ena od najbolj znanih ljubljanskih kavarn, je bila pogost motiv na razglednicah tudi zaradi svoje izredne lege. Vogal med Dunajsko in Marija Terezija cesto, danes Slovensko in Gospodarsko cesto, je bil namreč od nekdaj zelo dominanten. Razvoj cestnega prometa, predvsem izgradnja tramvajskih prog, je terjal preureditev in prestavitev znamenja sv. Trojice na Kongresni trg.

Za najlepši ljubljanski kulturni hram že od leta 1892 velja Deželno gledališče. Po prvi svetovni vojni je prevzelo operne predstave in tako to zgradbo imenujemo preprosto opera. Tudi ljubljanski potres leta 1895 je ni močnejše poškodoval. Zaradi svoje lepote in pomena je že več kot sto let tarča številnih fotografov.

Leta 1933 dograjeni ljubljanski Nebotičnik, nekoč najvišja zgradba na Balkanu, se lahko zaradi svoje arhitekturne zanimivosti pohvali s celo serijo različnih razglednic. Pogledi na zgradbo od blizu in daleč, notranjost popularne kavarne, pasaža s trgovinami, pogledi z vrha na vse strani in celo razglednice, ki so nastale v fazi gradnje, nam povedo veliko o njegovi popularnosti.

Če bi preštevali motive na starih razglednicah, bi se na zmagovalne stopničke med prve tri gotovo uvrstili motivi nekoč Marijinega, danes Prešernovega trga. Še posebej so med zbiratelji priljubljene dogodkovne razglednice in ta del Ljubljane jih ima kar veliko, naj jih nekaj naštejemo: spominske razglednice na ljubljanski potres leta 1895, odkritje Prešernovega spomenika leta 1905, regulacija Ljubljanice leta 1913 in 1935, gradnja Tromostovja leta 1932 itd. Zanimive so tudi bolj običajne razglednice: z uličnimi prodajalci, pericami ob Ljubljanici in seveda tramvajem .

Mogočna reka Ljubljanica s parnikom in mestom v ozadju. Avtorji razglednic so imeli res proste roke in včasih tudi bujno domišljijo. Parnik Nadvojvoda Ivan je v preteklosti res vozil po Ljubljanici, leta 1910, ko je nastala ta razglednica, pa ne več. Po virih naj bi njegov pogonski stroj porabili za drugi parnik na Vrbskem jezeru.

Na predstavljeni razglednici je najpogostejše prevozno sredstvo na Ljublanici. Čolni so bili dolgi do dvajset metrov in široki do dva metra in pol. Poleg ljudi so prevažali tudi gradbeni material, predvsem kamenje iz podpeškega kamnoloma. Tudi ta razglednica ima zaradi svojega motiva izredno sporočilno vrednost. Poslana je bila leta 1907 iz Ljubljane na Dunaj.

Romantični motiv na razglednici iz leta 1905. Pranje perila v mrzli Ljubljani zagotovo ni bilo nič kaj romantično, bilo pa je zanimivo za fotografe. Perice so pogosto fotografirali, vse od Prul pa do Tromostovja in tudi ob Gradaščici. O tem, kako čisti sta bili reki takrat, lahko samo ugibamo.

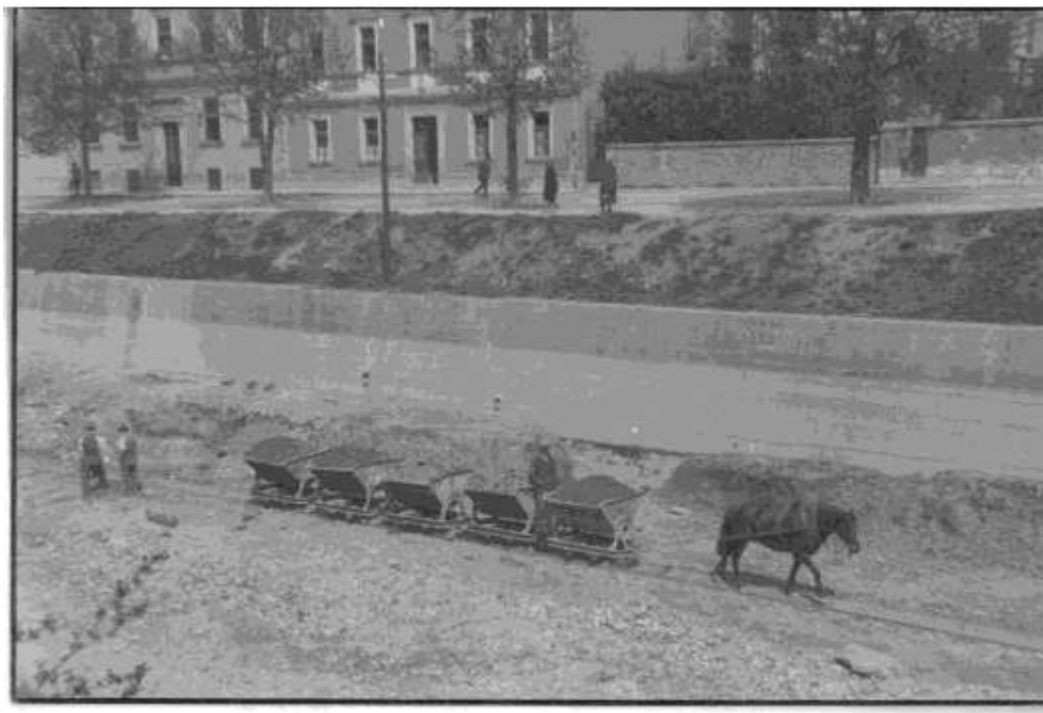
Predstavljena razglednica je zelo redka in prikazuje množico kopalcev na mestnem kopališču na Ljubljanci. Na Livadi so leta 1923 zgradili kopališče s 74 kabinami, ki je bilo za kopalce odprto od 17. junija do 14. septembra (90 dni).

Ljubljana na predstavljeni razglednici iz leta 1908 s svojimi travnatimi bregovi in ljudmi ob njej je vse kaj drugega kot danes, ko je nekako odmaknjena v svoji betonski strugi. Razglednica nam v ospredju prikazuje tudi Hradeckega most in v ozadju leseni Šentjakovski most. Vsak po svoje sta doživela različni usodi.

Predstavljena razglednica iz leta 1935 spada med tako imenovane dogodkovne razglednice. Strugo Ljubljanice so “izsušili” tako, da so jo preusmerili v Gruberjev prekop in nato dobesedno naredili korito skozi vse mesto. V tridesetih letih 20. stoletja pa Ljubljana ni dobila le nove struge, temveč tudi več Plečnikovih mojstrov in kot so Tromostovje, Čevljarški most, arkade tržnice in še bi jih lahko našteval.

Fotografa Petra Nagliča (1883–1959) iz Šmarce pri Kamniku lahko imenujemo kar ljubljanski kronist, saj je s svojim fotoaparatom vestno spremljal in beležil vse, kar se je v Ljubljani pomembnega dogajalo. Poleg prenove struge Ljubljanice in Gradaščice je zabeležil še gradnjo Nebotičnika, Plečnikovih Žal in stadiona za Bežigradom, Narodne in univerzitetne knjižnice, gradnjo blagovnice Nama in številnih sakralnih objektov. Že kot vojak je med 1. svetovno vojno fotografiral dogajanje v Ljubljani in na fronti, po vojni pa je zabeležil tudi številne športne in kulturne dogodke. Velika sreča je, da so se ohranile steklene plošče, filmi in foto razglednice, na katerih je vestno zabeležil motiv in čas, ko jih je naredil.

Če so se o nekaterih fotografih, avtorjih in pogosto tudi založnikih številnih razglednic ohranili celi arhivi s podatki, pa se o mnogih ne ve popolnoma nič. Na razglednicah, narejenih v naših krajih, so pogosto podatki o založniku, včasih tudi fotografu in letu nastanka. Na razglednicah naših krajev narejenih v tujini (Dunaj, Praga, Berlin, Trst) je včasih napisan le založnik, pogosto pa so brez vseh podatkov. Ena izmed takih razglednic iz leta 1905 nam prikazuje simpatično skupino otrok ob Ljubljani.

Ljubljanski zmaj na mostu, ki so ga 4. oktobra 1901 ob otvoritvi imenovali Franc Jožefa 1. jubilejni most. Prvi železobetonski most v avstroogrski monarhiji se lahko pohvali tudi z razglednicama z motivi otvoritve. Most je tudi danes v vsej svoji lepoti in zanimivosti pogost motiv na številnih ljubljanskih razglednicah.

Januarja leta 1899 so Piparji, ustanovitelji Slovenskega planinskega društva, pisali prijateljem s Šmarne gore. V vseh teh letih se je pogosto pisalo s Šmarne gore, saj je bila vedno zelo priljubljena med obiskovalci, ki so bili romarji ali izletniki. Od leta 1899 do danes je bilo izdanih več kot 100 različnih razglednic, med njimi so ponovno najzanimivejše dogodkovne in narodno prebudne. Med motivi lahko najdemo odkritje spominske plošče Jakobu Aljažu leta 1935, prevoz novih zvonov in njihovo posvetitev leta 1928, Šmarno goro s slovensko zastavo in razglednice z verzi slovenskih pesnikov Jenka, Vilharja, Levca...

Pisanje razglednic je bilo nekoč tako popularno, da so pisali s številnih izletniških točk, tudi z Rožnika, ki je le 30 minut oddaljen od mesta. Rožnik s cerkvijo in gostilno se lahko pohvali s številnimi razglednicami. Zbiralci razglednic se zelo razveselimo, če uspemo za zbirko pridobiti razglednice, ki so jih pisali znani ljudje. Razglednica Rožnika, ki jo je pisal ali vsaj podpisal Ivan Cankar, je tako zadetek v polno.

Palme, agave, cvetlični nasadi, dame s klobuki in sončniki, lepo oskrbovan tivolski grad in za njim gostišče z vrtom –Švicarija, tako je bilo v največji ljubljanski zeleni oazi pred več kot sto leti. Leta 1908 so podrli Švicarijo in v gorenjskem stilu zgradili hotel Tivoli, kjer so prirejali koncerte. Hotel Tivoli je tako postal priljubljeno zbirališče Ljubljančanov. Skoraj ni potrebno povedati, da ima menda vsak kotiček Tivolija svojo razglednico.

Tivolski grad, nekdanja graščina Pod turnom, je v 19. stoletju dobil današnjo podobo in leta 1870 tudi nasad z vodnjakom. Nekoč je ob nedeljah bila zelo popularna promenada, ki je od pošte potekala vse do tivolskega gradu. To je bil čas za klepet in tudi igranje na številnih otroških igriščih.

Leta 1929 je Ljubljana dobila letno kopališče Ilirija. Kopališče, ki je bilo zgrajeno po načrtih inženirja Stanka Bloudka, je bilo tisti čas najsodobnejši tovrstni športni objekt v Kraljevini Jugoslaviji. Ilirija ni postala le središče slovenskega plavalnega športa, temveč tudi drugih športov, kot so skoki v vodo in vaterpolo. Vsi ti športi so bili ovekovečeni tudi na razglednicah.

Kopališče Ilirija ni bilo namenjeno izključno športnikom, namenjeno je bilo tudi zabavi in rekreaciji Ljubljančanov in okoličanov. Številne razglednice obiskovalce prikazujejo pri sončenju, plavanju in družabnih igrah. Poleg Ilirije in mestnega kopališča na Ljublanici se lahko ponaša s svojimi razglednicami tudi kopališče Kolezija in to celo iz avstroogrskih časov.

Ena izmed najatraktivnejših razglednic s športno tematiko je zgoraj predstavljena razglednica. Prikazuje kolesarsko dirkališče, ki je bilo zgrajeno leta 1897 na mestu, kjer je sedaj letno telovadišče poleg kopališča Ilirija. Zaradi finančnih problemov pri organizaciji tekmovanj in vzdrževanja objekta so dirkališče opustili že pred 1. svetovno vojno. Še dobro, da so izdali razglednice z dvema različnima motivoma, saj tako lahko občudujemo objekt, ki ga Ljubljana verjetno ne bo imela nikoli več.

Že konec 19. stoletja je postalo kolesarstvo pravi modni šport. Ustanavljati so pričeli kolesarska društva, ki so imela namen popularizirati uporabo kolesa, prirejati izlete in seveda tekmovanja. Na razglednici iz leta 1928 so predstavljeni člani kolesarskega društva “Zarja” iz Zgornjega Kašlja pri Ljubljani na desetakilometrski kolesarski dirki Vodmat – Vevče.

Vse v znamenju kolesa, tudi ti mladi tekmovalci iz podmladka kolesarskega društva Zarja, ustanovljenega leta 1925 v Zgornjem Kašlju. Pomerili so se v vodenju kolesnih obročev, nekoč zelo priljubljeni otroški igri.

Predstavljena razglednica iz leta 1930 prikazuje tekmovanje v odbojki na mivki v Beneških toplicah. Razglednica nam razkrije, da odbojka na mivki ni novodobni šport in da smo imeli nekoč toplice, za katere danes vedo le najstarejši Ljubljančani. Iz Beneških toplic, ki so bile last Antona Štirna z Ježice, se je po dolгих letih razvila današnja Laguna - mestna plaža oziroma sodoben kopališko-rekreacijski center na bregovih Save na Ježici.

Preden je nastopila zima so agave in palme varno spravili v tople rastlinjake in ljubljanski Tivoli je bil pripravljen na zimske radosti. Decembra je bil vedno sneg, tako je bilo tudi leta 1910, ko so priredili sankáško tekmovanje.

Suknjič in hlače iz debelega blaga, čepica in kravata, na nogah pa gojzarji in lesene smuči, to je bila oprema smučarja na začetku 20. stoletja. Palica v rokah mu je pomagala pri varnem vijuganju po pobočjih brez žičnic in vlečnic. Eden prvih smučarskih tečajev v Tivoliju je bil že leta 1912.

Med obema vojnama so pod Bellevuejem ob Celovški cesti poleti igrali tenis, pozimi pa naredili umetno drsališče Ilirija. 21. februarja 1932 je bila tam odigrana prva hokejska tekma. Na Iliriji je učil mladino drsati tudi inženir Stanko Bloudek. Na predstavljeni razglednici je med svojimi drsalnimi kolegicami in kolegi tudi Sylvia Palme (s klobučkom), drsalna zvezda tistega časa.

Pri Slovencih je postala množična telovadba splošno priljubljena v drugi polovici 19. stoletja. Zbirali so se v telovadnih društvih, ki so bila sprva samo narodno, kasneje pa tudi politično obarvana. Društva, ki so se delila na Sokole in Orle, pa so imela nekaj skupnega – razglednice. V vsakem starem družinskem albumu ali zbirki starih razglednic se zagotovo najde kaj podobnega predstavljeni razglednici. Postavni mladeniči na razglednici so člani sokolskega društva Spodnja Šiška.

Številne razglednice prikazujejo skupinske posnetke članov telovadnih društev pri izvajanju vaj na telovadnih orodjih, sokolskih ali orlovskih zletih in telovadiščih. Na predstavljeni razglednici so najmlajše članice sokolskega društva Spodnja Šiška na telovadišču pri pivovarni Union nasproti Tivolija.

... Teh. odsek "Orel", Ljubljana (Šv. Petet). Narasčaj in njegovo vodstvo.

Člani obeh društev so v svojih ličnih uniformah radi pozirali fotografom, ki so za društva izdelovali tudi razglednice, podobne zgoraj predstavljeni. S prodajo razglednic niso samo propagirali svojih društev, temveč so s tem tudi zbirali denar za njihovo delovanje.

Če nas že preseneča zanimiv motiv doline Vrat s skupino planincev v ospredju, pa nas hrbtna stran razglednice še veliko bolj. Razglednico je namreč konec leta 1908 napisal in poslal "Triglavski župnik" Jakob Aljaž svojemu prijatelju Janezu Šašlju, župniku v Adlešičih. Ob čestitki za prejeto odlikovanje in voščilu za novo leto obuja spomine na njun obisk Dunaja, verjetno ob 60. obletnici vladanja cesarja Franca Jožefa in mu sporoča, da je povečal Triglavsko kočo, zgradil dr. Šlajmarju novo vilo v Vratih in kljub bolezni "skomponiral" več novih pesmi. Koliko zanimivih podatkov na eni sami razglednici.

To ni motiv z Dunaja ali Londona - ponosni par na konjih pozira fotografu pred palačo c. kr. deželne vlade na Erjavčevi ulici. Leta 1908, ko je bila poslana ta razglednica, tak motiv na ljubljanskih ulicah seveda ni bil redkost. V tistem času so imeli tudi v Tivoliju urejene posebne jahalne poti, na Erjavčevi ulici pa pokrito jahalnico.

Na večini razglednic je na sprednji ali zadnji strani lepo napisano, kaj predstavljajo. Na tako imenovanih foto razglednicah pa so napisi redkejši, včasih pa jih sploh ni. Ko v rokah držiš tako uganko in jo želiš razrešiti, pride v poštev drugo arhivsko gradivo, povečevalno steklo in včasih tudi dober spomin staršev ali starih staršev. Tako je bila razrešena tudi predstavljena razglednica, ki prikazuje starodobnega “taksista” pred Dramskim gledališčem – ljubljansko Dramo.

Ko je v sredini 19. stoletja stekla železniška povezava med Dunajem in Trstom, se je marsikaj spremenilo. Ljudje so pričeli več potovati in s potovanj tudi pisati razglednice. Lahko rečem, da je skoraj vsaka železniška postaja tedaj imela svojo razglednico, absolutni rekord po številu razglednic pa je zagotovo Zidani most. Na razglednicah lahko vidimo tudi železniške mostove pri Borovnici, Solkanu in drugod. Celo serijo razglednic pa so posvetili gradnji Bohinjske proge s številnimi tuneli in mostovi.

Predstavljena razglednica iz leta 1930 tolmačenja niti ne potrebuje.

Ljubljana Express, cestna potniška povezava med Tržičem, Kranjem in Ljubljano iz leta 1935. Na Gosposvetski cesti v Ljubljani so poskrbeli za žejne avtobuse, še bolj pa za žejne in lačne potnike v gostilnah pri Kmetu, Slamiču, Figovcu in Novem svetu ter v kavarni Evropa in Lev. Če si je bencinska črpalka zaslužila razglednico, so si jih tudi prej omenjeni gostinski lokali, nekateri celo več.

Moderen, skoraj velemesten izgled Ljubljane, ki jo na razglednici ponazarja najlepša ulica v mestu – Miklošičeva cesta. Poslikana je od prve do zadnje hiše, vmes pa stojijo še hotel Union, stavba sodišča in pred njo čudovit secesijski park. Arhitekti Fabiani, Koch, Vurnik, Vancaš, Šubic in drugi so s svojimi stvaritvami “zakrivili”, da je cesta dobila številne razglednice v vseh obdobjih svojega razvoja.

Tramvaj je v Ljubljani začel voziti 6. septembra leta 1901. To je bila prava atrakcija za Ljubljančane in okoličane, ki so se po pripovedovanju v začetku vozili z njim bolj za zabavo kot zaradi potrebe po prevozu. Z gotovostjo lahko trdim, da je predstavljena razglednica najatraktivnejša med številnimi razglednicami, kjer je tramvaj “poziral” fotografom. Na razglednici iz leta 1903 se lepo vidi tramvaj in njegovo osebje.

V času 1. svetovne vojne so severno od gorenjske proge v Šiški ustanovili vojaško letališče, ki je v letih 1924 – 1933 delovalo tudi kot civilno in športno ljubljansko letališče. V seriji razglednic z motivi letal je tudi predstavljena razglednica s športnim letalom Ljubljana nad še nedograjeno Plečnikovo cerkvijo v Šiški.

Ker je zaradi razvoja letalstva in letalskega prometa Ljubljana potrebovala večje letališče, se je to preselilo v občino Polje pri Ljubljani. Avgusta leta 1933 je bilo slavnostno odprto in danes po skoraj osemdesetih letih nanj spominja le Letališka cesta in nekaj zapuščenih zgradb ob robu ljubljanskega BTC-ja. Razglednice z letalskimi motivi spadajo med razgledniške posebnosti, takšna je tudi predstavljena razglednica.

Potujoča prodajalna vročih hrenovk in kranjskih klobas? Ne, to je le izredno domiselna prodajna stojnica restavracije Slamič z Gosposvetske ceste v Ljubljani. Razglednica, ki te ne le navduši, ampak ti vzbudi tudi tek.